

Sygn. akt I NSNc 781/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Sadowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Oktawian Nawrot

Wojciech Szczepka (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa P. S.A. w B.

przeciwko T.K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 czerwca 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego w B. z 25 października 2019 r., sygn. VI GNc (...),

- 1. oddala skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie koszty procesu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Nakazem zapłaty z dnia 25 października 2019 r., sygn. akt VI GNc 2398/19 Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej nakazał pozwanemu T.K., aby zapłacił powodowi P.S.A. w B. kwotę 44 451,64 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie

liczonymi od dnia 19 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2 973,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 2 400,00 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia nakazu, albo wniósł w tym terminie sprzeciw do Sądu.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty, sporządzonym w trybie art. 92 u.SN, Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej wskazał, że 11 lipca 2019 r. powód P. Spółka Akcyjna w B. wniósł o wydanie nakazu zapłaty z weksla w postępowaniu nakazowym i orzeczenie nim, że pozwany winien zapłacić powodowi kwotę 44 451,64 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 czerwca 2019 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu wg norm przepisanych, w tym kosztami zastępstwa procesowego. Zarządzeniem z 16 lipca 2019 r. Przewodniczący wydziału zadekretował sprawę do repertorium GNc, przydzielając ją do rozpoznania referendarzowi sądowemu celem wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym na posiedzeniu niejawnym, uznając zarazem, że brak jest podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Zgodnie z treścią art. 498 § 1 k.p.c. i art. 499 § 1 k.p.c. nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wydaje się, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego, a w innych sprawach, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. Nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według treści pozwu: 1) roszczenie jest oczywiście bezzasadne; 2) przytoczone okoliczności budzą wątpliwość; 3) zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego; 4) miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju.

Sąd wskazał, że w niniejszej sprawie znajdowały zastosowanie przepisy k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 6 listopada 2019 r.

W ocenie Sądu Rejonowego, na gruncie rozpoznawania tej sprawy nie zachodziły żadne negatywne przesłanki do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, a powód dochodzi roszczenia pieniężnego. W szczególności przytoczone okoliczności przez powoda nie budziły wątpliwości. Powód uprawdopodobnił roszczenie, przytaczając w uzasadnieniu pozwu określone fakty, jak i załączając do pozwu dokumenty, z których jednoznacznie wynikało, że pozwany zaciągnął zobowiązanie wekslowe na podstawie umowy pożyczki

biznesowej zawartej przez przedsiębiorcę w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej. Niniejsza sprawa nie ma zatem charakteru sprawy konsumenckiej, tym samym referendarz sądowy nie był zobligowany z urzędu do badania kwestii właściwości miejscowej (na gruncie przepisów obowiązujących do dnia 6 listopada 2019 roku), przedawnienia, jak i badania stosunku podstawowego kreującego zobowiązanie wekslowe, w szczególności zgodności z obowiązującymi przepisami zapisów umowy pożyczkowej.

Mając na względzie powyższe, Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej wydał zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym.

M.K. odebrał nakaz zapłaty 26 listopada 2019 r., następnie 10 grudnia 2019 r. za pośrednictwem poczty wniósł do Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej niepodpisany sprzeciw od nakazu zapłaty. Pismem z 14 stycznia 2020 r. został wezwany przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej do uzupełnienia braków formalnych sprzeciwu poprzez podpisanie go w terminie tygodniowym od dnia doręczenia wezwania, pod rygorem jego odrzucenia. Wezwanie zostało doręczone pozwanemu 3 lutego 2020 r. W dniu 11 lutego 2020 r. pozwany, drogą pocztową, uzupełnił braki formalne sprzeciwu, przesyłając do Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej podpisany sprzeciw wraz z jego odpisem. W dniu 14 lutego 2020 r. do Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej wpłynęły 2 podpisane egzemplarze sprzeciwu, którym pozwany zakwestionował powództwo w całości, tj. co do zasady, jak i co do wysokości. Pozwany podniósł, że: roszczenie powoda jest całkowicie bezzasadne oraz strona powodowa nie przedstawiła wystarczającej dokumentacji na okoliczność istnienia roszczenia. Weksel *in blanco* nie może stanowić jedyne dokumentu w sprawie na okoliczność istnienia i wysokości roszczenia. W przypadku braku umowy pożyczki wątpliwy jest fakt, czy podpisanie danej umowy ogóle miało miejsce, jak też niemożliwe jest ustalenie jej warunków, zobowiązań, ustaleń oraz przede wszystkim wysokości dochodzonego roszczenia. Na poparcie swojego stanowiska przywołał wyrok Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 7 czerwca 2018 r., sygn. akt I Ca 168/18, w którego uzasadnieniu zostało zajęte stanowisko, że weksel nie może być jedynym dokumentem na okoliczność powstania oraz wysokości roszczenia.

Postanowieniem z dnia 31 marca 2020 r. sygn. akt VI GNc 2398/19, Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej odrzucił sprzeciw pozwanego od nakazu zapłaty.

W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że pozwany nie uzupełnił w określonym terminie braków formalnych sprzeciwu. Termin upływał z dniem 10 lutego 2020 r. Do tego dnia pozwany nie przedłożył podpisanego sprzeciwu. W sprawie znalazł więc zastosowanie art. 504 § 1 k.p.c. W postępowaniu o sygn. akt VI GNc 2398/19 Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej znalazły zastosowanie przepisy k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 6 listopada 2019 r., zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2019, poz. 1468).

Prokurator Generalny (dalej także: „Skarżący”) na podstawie art. 89 § 1 i 2 w zw. z art. 115 § 1 i 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154; dalej: „u.SN”), wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej, VI Wydział Gospodarczy z 25 października 2019 r., VI GNc 2398/19 w sprawie z powództwa P. S.A. z siedzibą w B. przeciwko T.K., z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej w związku z zasadą ochrony konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą określonej w art. 76 Konstytucji RP albowiem w wyniku braku zbadania przez Sąd przy wydawaniu nakazu zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla, potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie i wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej VI Wydział Gospodarczy z 25 października 2019 r., VI GNc 2398/19 doszło do niezapewnienia pozwanemu ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

Prokurator Generalny zaskarżył nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wydany przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej z 25 października 2019 r., VI GNc 2398/19 – w całości. Skarżący zarzucił:

1) naruszenie, wyrażonej w art. 76 Konstytucji RP zasady ochrony konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych

z przedsiębiorcą, poprzez niezapewnienie pozwanemu ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi jaka wynika z Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. o nieuczciwych warunkach w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L 95/29), co nastąpiło w wyniku braku zbadania przez Sąd przy wydawaniu nakazu zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla, potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie;

2) rażące naruszenie prawa procesowego, tj. przepisu art. 37¹ § 1 k.p.c., poprzez jego zastosowanie jako kryterium właściwości miejscowej Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej ze względu na dochodzenie roszczenia przeciwko zobowiązanemu weksla *in blanco*, którego miejsce płatności określono na B., w sytuacji gdy powód w żaden sposób nie wykazał, że właściwość ta była indywidualnie uzgodniona z pozwanym – konsumentem, a tym samym zachodziły uzasadnione wątpliwości, czy decyzja powoda, co do wypełnienia weksla *in blanco* w zakresie miejsca jego płatności nie była wynikiem zastosowania przez powoda klauzuli niedozwolonej w rozumieniu art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., a więc klauzuli bezskutecznej, a wobec tego rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej, jako sąd niewłaściwy miejscowo było niedopuszczalne, albowiem zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na podstawie art. 200 § 1 k.p.c., według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c., ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego;

3) rażące naruszenie prawa procesowego, tj. przepisu art. 499 § 1 k.p.c., art. 248 § 1 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c., poprzez zaniechanie wezwania powoda do przedłożenia umowy pożyczki z dnia 7 kwietnia 2017 r. zawartej pomiędzy powodem a pozwanym oraz deklaracji wekslowej, harmonogramu spłat rat pożyczkowych, historii dokonanych wpłat pożyczkowych przez T.K. od daty zawarcia umowy do czasu wypowiedzenia umowy w dniu 19 czerwca 2019 r., zestawu monitów, ponagleń wezwań do zapłaty wraz z bilansem kosztów ich sporządzenia i wysłania do T.K. w celu wyegzekwowania dochodzonej wierzytelności i mimo tego wydanie nakazu zapłaty w sytuacji, kiedy powód nie wykazał, że wezwał pozwanego do zapłaty sumy wekslowej, a treść weksla nasuwała uzasadnione wątpliwości, czy kwota wykupu weksla, objęta żądaniem pozwu, nie była wynikiem zastosowania przez powoda klauzul abuzywnych lub

sprzecznych z przepisami prawa w zawartej umowie (stosunek podstawowy), znajdującej się u źródła stosunku wekslowego, a tym samym wydanie nakazu zapłaty nie było dopuszczalne.

Na zasadzie art. 91 § 1 u.SN wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bielsku-Białej, VI Wydział Gospodarczy z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna, jako niezasadna, podlegała oddaleniu.

Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Z kolei z art. 115 § 1 u.SN wynika, że skarga nadzwyczajna od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r., może być wniesiona w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

W przedmiotowej sprawie nie budzi wątpliwości legitymacja Prokuratora Generalnego do wniesienia skargi nadzwyczajnej, dochowanie terminu na jej wniesienie i jej dopuszczalność z perspektywy ustawowych ograniczeń w zakresie przedmiotowym (art. 89 § 3 i art. 115 § 1 u.SN). Skarga nadzwyczajna została wniesiona 29 grudnia 2021 r., czyli w okresie 6 lat od wejścia w życie u.SN (tj. od 3 kwietnia 2018 r.). Zaskarżone orzeczenie zakończyło postępowanie w sprawie i uprawomocniło się po dniu 17 października 1997 r.

W sprawie brak podstaw do uchylenia orzeczenia bądź jego zmiany w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Brak podstaw do skargi o wznowienie bądź o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Przedmiotowe orzeczenie obecnie nie może być uchylone w innym trybie niż tylko poprzez wniesienie przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy wskazywał, że stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulujące postępowanie nakazowe z weksla w odniesieniu do stosunków prawnych o charakterze konsumenckim należy brać pod uwagę art. 76 Konstytucji RP oraz przepisy unijne i orzecznictwo TSUE (w szczególności wyrok z 13 września 2018 r. w sprawie C-176/17) do których on odsyła. Tym samym, w relacjach konsumenckich sąd orzekający w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, będącej w świetle art. 2 Konstytucji RP demokratycznym państwem prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej, i którego obowiązkiem jest m.in. ochrona konsumentów, winien z urzędu zbadać, to czy postanowienia uzgodnione między stronami nie mają nieuczciwego charakteru, czego konsekwencją jest obowiązek skierowania sprawy do postępowania zwykłego. Dotyczy to jednak tylko sytuacji, w których pozwany jest osobą fizyczną, którą w kontekście działalności wierzyciela wekslowego oraz w świetle treści pozwu lub załączonych do niego dowodów, należy uznać za konsumenta. (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20). Powyższe stwierdzenia mają charakter wyjątków od zasad ogólnych i znajdują zastosowanie jedynie w odniesieniu do postępowania nakazowego toczącego się na podstawie weksla własnego wystawionego przez konsumenta *in blanco* i następnie uzupełnionego przez wierzyciela będącego przedsiębiorcą. W przedmiotowej sprawie jednak stosunek podstawowy nie ma charakteru konsumenckiego, zatem oparcie przez Prokuratora Generalnego zarzutów skargi na naruszeniu art. 76 Konstytucji RP jest niezasadne. Tym samym brak jest podstaw do udzielania pierwszeństwa europejskim unormowaniom prawa konsumenckiego przed ogólnymi przepisami postępowania cywilnego o postępowaniu nakazowym, prowadzonym na podstawie weksla.

Kolejna powołana przez skarżącego podstawa skargi nadzwyczajnej w postaci rażącego naruszenia prawa (zarzut 2 i 3) również została oparta na naruszeniu praw pozwanego jako konsumenta. Wobec jednoznacznego ustalenia, że stosunek podstawowy, czyli umowa pożyczki, został zawarty między przedsiębiorcami, Sąd Najwyższy uznał zarzuty za niezasadne.

Postępowanie nakazowe, w szczególności na podstawie weksla lub czeku, ma swoją specyfikę, w celu maksymalnego usprawnienia procedury i wykorzystania ich gwarancyjnej funkcji, a zarazem zapewnia należyłą ochronę pozwanym, przed uprawomocnieniem się nieakceptowanego, niezgodnego z prawem orzeczenia. Zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania orzeczenia) sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanym z weksla należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. Zatem w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla, ocenie sądu podlega wyłącznie treść i prawdziwość weksla. Sąd nie jest zobowiązany, ani nawet uprawniony („sąd wydaje nakaz zapłaty” – obligatoryjnie) do badania z urzędu stosunku podstawowego, w tym także do badania i weryfikowania sumy wekslowej czy umowy łączącej strony. Jeżeli weksel jest prawidłowy, tzn. posiada cechy określone prawem wekslowym, sąd jest związany treścią weksla, nie może wydać nakazu na sumę niezgodną z treścią weksla.

Obowiązujące przepisy postępowania cywilnego zapewniają kontrolę sprawiedliwości proceduralnej. Przed ewentualnymi nadużyciami lub błędami powoda czy sądu, pozwanemu na podstawie weksla, procedura ta przyznaje środek ochrony prawnej w postaci zarzutów. Pozwany wniósł sprzeciw od nakazu zapłaty z uchybieniem terminu, w konsekwencji nakaz zapłaty nie został uchylony. Podkreślić należy, że skarga nadzwyczajna ma za zadanie usunąć z obrotu prawnego orzeczenia wydane z rażącym naruszeniem prawa (do których zaskarżone postanowienie się nie zalicza), a nie prowadzić do odtwarzania wygasłych uprawnień i sanowania terminów, którym strony uchybiły. Być może *de lege ferenda* wskazane byłoby stworzenie nowego, szczególnego środka procesowego, za pomocą którego można by przywracać w szczególnych okolicznościach terminy procesowe, które w zwykłych warunkach nie podlegają przywróceniu. *De lege lata* dla tych celów nie może jednak służyć instytucja skargi nadzwyczajnej, czemu w niniejszym rozstrzygnięciu dał wyraz Sąd Najwyższy.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy nie stwierdził nieprawidłowości na etapie wydawania zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym z weksla i dlatego na podstawie art. 91 § 1 ustawy o SN orzekł jak w pkt 1 wyroku, a o kosztach postępowania rozstrzygnął zgodnie

z zasadą określoną w art. 398¹⁸ k.p.c. stosowaną w postępowaniu skargowym z mocy art. 95 pkt 1 u.SN.

as